

Nyt AMU

- med brugeren i centrum

**Undervisningsministeriet
November 2003**

Nyt AMU
- med brugeren i centrum

1. udgave, 1. oplag, november 2003: 3500 stk.

ISBN 87-603-2355-8

ISBN (WWW) 87-603-2357-4

Internetadresse: pub.uvm.dk/2003/nytamu

Udgivet af Undervisningsministeriet,
Uddannelsesstyrelsen

Bestilles (UVM 0132) hos:
Undervisningsministeriets forlag
Strandgade 100 D
1401 København K

Kun via fax nr. 3392 5219
eller e-mail: forlag@uvm.dk
Der beregnes et ekspeditionsgebyr.

Omslag: Malchow A/S, Ringsted

Grafisk tilrettelæggelse, repro og tryk:
Malchow A/S, Ringsted

Trykt med vegetabiliske trykfarver
på 100% genbrugspapir

Printed in Denmark 2003

Forord

I november 2001 flyttede Regeringen ved sin tiltræden arbejdsmarkedsuddannelserne og AMU-centrene fra det daværende Arbejdsministerium til Undervisningsministeriet. Formålet var at skabe bedre sammenhæng i uddannelsesindsatsen inden for den erhvervsrettede grund-, voksen- og efteruddannelse, i økonomistyringen og i institutionsstrukturen.

I de forløbne to år har der været arbejdet intensivt på at skabe rammer for en modernisering af den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats – en modernisering, som skal føre til fleksible, relevante og fagligt stærke uddannelser, der kan imødekomme såvel virksomheders som medarbejderes aktuelle og langsigtede behov for målrettet, praksisnær kompetenceudvikling i samspil med de erfaringer og kompetencer, deltagerne allerede har.

Veluddannede medarbejdere er afgørende for at konsolidere og forbedre Danmarks position på det globale marked og dermed for et højt velfærdsniveau. Arbejdsmarkedet står midt i en stor omstillingsproces på vej til et højteknologisk service- og videnssamfund. Omstillingen stiller store krav til virksomhederne og medarbejderne om fleksibilitet og omstillingsevne. Det betyder en stadig udfordring til den erhvervsrettede uddannelsesindsats, som hele tiden skal være relevant i forhold til nye teknologier, ændrede produktionsprocesser og nye måder at organisere arbejdet på.

Det er regeringens opfattelse, at ændringerne på arbejdsmarkedet understreger behovet for et bredt, fleksibelt og samtidig åbent og gennemsigtigt udbud af erhvervsrettet uddannelse. Det skal sikre arbejdsmarkedet kvalificeret arbejdskraft, og det skal give den enkelte mulighed for livslang kompetenceudvikling.

Behovet for kompetenceudvikling skal i fremtiden imødekommes ved i større udstrækning end i dag at inddrage den udvikling af kompetencer, der sker på arbejdspladsen. Udviklingen på arbejdsmarkedet og i virksomhederne stiller nye krav til organiseringen af voksen- og efteruddannelse med henblik på at minimere produktionstab, samtidig med at den nødvendige kompetenceudvikling sikres.

Den bedste erhvervsrettede kompetenceudvikling opnås, når læring sker i tilknytning til udførelsen af konkrete arbejdsopgaver, og når kompetenceudviklingen understøtter den læring, der allerede foregår i arbejdet. Derfor bliver det tætte samspil mellem virksomhed, medarbejdere og uddannelsesinstitution et helt centralt omdrejningspunkt for den fremtidige erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesindsats.

Da folketinget i juni 2003 vedtog bl.a. den nye lov om arbejdsmarkedsuddannelser m.v., afsluttede regeringen fase 3 i det samlede lovkompleks på det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde. Første fase var en ændring af finansieringen af den erhvervsrettede uddannelsesindsats for ufaglærte og faglærte. Det betød bl.a., at muligheden for at opkræve kollektivt arbejdsgiverbidrag blev fjernet, og at der blev indført deltagerbetaling for at kvalificere efterspørgslen.

Anden fase var loven om institutioner for erhvervsrettet uddannelse. Den giver fælles regler for AMU-centre, tekniske skoler, handelsskoler og landbrugsskoler og fremmer dermed muligheden for en enstrenget institutionsstruktur med fagligt og økonomisk bæredygtige og regionalt forankrede uddannelsesinstitutioner.

Denne publikation fortæller nærmere om det nye fleksible AMU-koncept, om det øgede samspil mellem den erhvervsrettede grund-, voksen- og efteruddannelsesindsats og om, hvordan den ændrede økonomistyring og den nye institutionsstruktur understøtter AMU-konceptet.

ULLA TØRNÆS
Undervisningsminister

I. Nyt fleksibelt AMU-koncept

Fra uddannelser til kompetencer

Den 1. januar 2004 træder den nye lov om arbejdsmarkedsuddannelser m.v. i kraft. Formålet med loven er fortsat, at den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse for ufaglærte og faglærte skal tage udgangspunkt i arbejdsmarkedets og deltagerens behov, men med det nye AMU-koncept er der samtidig sket et totalt skift i uddannelsestænkningen – fra at tænke i enkeltuddannelser til at tænke i kompetencer på arbejdsmarkedet.

Formålet med lov om arbejdsmarkedsuddannelser m.v. er, at den erhvervsrettede voksen- og efteruddannelse skal

- bidrage til at vedligeholde, udbygge og forbedre deltagerens kvalifikationer i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov og bidrage til deltagerens videre kompetenceudvikling
- medvirke til at afhjælpe omstillings- og tilpasningsproblemer på arbejdsmarkedet i overensstemmelse med arbejdsmarkedets behov på kortere og længere sigt
- give voksne muligheder for at forbedre såvel erhvervskompetencen som den personlige kompetence gennem mulighederne for at opnå grundlæggende formel kompetence inden for erhvervsrettet grunduddannelse

Ved at sætte fokus på de kompetencer, der er relevante for arbejdsmarkedet, åbnes der op for at tænke kompetenceudvikling som en proces, der effektivt kobler formaliseret

uddannelse og læring på arbejdspladsen. Og det er helt afgørende i en situation hvor det danske arbejdsmarked – og dermed kompetencekravene – ændrer sig med større og større hast i alle brancher og på alle jobniveauer.

Fælles kompetencebeskrivelser rettet mod konkrete jobområder

Hele grundlaget for nytænkningen er *fælles kompetencebeskrivelser*. De 12 efteruddannelsesudvalg, som er sammensat af arbejdsmarkedets parter inden for forskellige fag- og brancherområder, har – i tæt samarbejde med Undervisningsministeriet – i løbet af 2003 udviklet knap 140 kompetencebeskrivelser, som retter sig mod let genkendelige jobområder på det danske arbejdsmarked.

Beskrivelserne vil give virksomheder og medarbejdere et godt grundlag for at gå i dialog om behovet for den konkrete kompetenceudvikling – på kort og lidt længere sigt.

Hver kompetencebeskrivelse består af tre dele:

- En beskrivelse af jobområdet
- En beskrivelse af de kompetencer, der er relevante inden for jobområdet
- En oversigt over de arbejdsmarkedsuddannelser og udvalgte enkeltfag fra de grundlæggende erhvervsrettede uddannelser, som kan føre frem til kompetencerne

Sammentænkning af arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag

Som noget nyt ses arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag fra de grundlæggende erhvervsrettede uddannelser, dvs. erhvervsuddannelserne, de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser og uddannelsen til faglært landmand, nu i sammenhæng. Efteruddannelsesudvalgene har sikret, at den samme uddannelse ikke længere findes som både arbejdsmarkedsuddannelse og enkeltfag, og at de enkeltfag, der er særligt relevante for arbejdsmarkedet, indgår i en eller flere kompetencebeskrivelser.

Det har to fordele for brugerne. For det første er uddannelsesuddbuddet blevet overskueligt, og for det andet vil de enkeltfag, som ligger inden for kompetencebeskrivelserne, få samme vilkår som arbejdsmarkedsuddannelser.

Stor fleksibilitet imødekommer variationen i brugernes behov

Det konkrete behov for kompetenceudvikling er forskelligt fra virksomhed til virksomhed og fra medarbejder til medarbejder. I dag tilrettelægges virksomheder inden for samme jobområde ofte arbejdet meget forskelligt, og de vil derfor have forskellige strategier for medarbejderudvikling og dermed forskellige uddannelsesbehov.

Også medarbejderne har meget forskellige uddannelsesbehov, fordi de allerede har en række kompetencer, som de fx har fået gennem tidligere uddannelse, gennem arbejdet eller gennem fritidsaktiviteter. Hvis der er usikkerhed om det konkrete uddannelsesbehov, kan den enkelte medarbejder gennem AMU få afklaret sine kompetencer, og det kan være med til at målrette og afkorte uddannelsesindsatsen.

Det har været vigtigt for regeringen, at det nye AMU-koncept bliver så fleksibelt, at det kan imødekomme den store variation, der er i brugernes behov. Det gælder udviklingen af uddannelser, sammensætningen af uddannelser og gennemførelsen af uddannelser.

Hvert år nyudvikler eller ændrer efteruddannelsesudvalgene ca. 500 arbejdsmarkedsuddannelser, der giver landsdækkende kompetence, fordi der kommer helt nye eller ændrede uddannelsesbehov på arbejdsmarkedet. Med de fælles kompetencebeskrivelser er der skabt rammer om uddannelsesudviklingen, som betyder, at nye og ændrede uddannelser kan godkendes inden for 6 uger.

Uddannelsesinstitutionerne kan sammensætte de korte uddannelser helt fleksibelt, så indholdet i kurserne svarer til brugernes konkrete behov. Fx kan dialogen mellem en insti-

tution og en virksomhed afsløre, at medarbejdernes kompetenceudvikling får den bedste kvalitet ved at indsatsen tilrettelægges som en kombination af sidemandsoplæring i virksomheden og formaliseret uddannelse på uddannelsesinstitutionen.

Kurserne kan gennemføres på uddannelsesinstitutioner, på virksomheder og som fjernundervisning, og på alle tider af døgnet alle ugens dage. De store fleksibilitetsmuligheder betyder, at uddannelsesindsatsen kan tilrettelægges, så den passer sammen med virksomhedernes tilrettelæggelse af arbejdet.

Hver uddannelse har en vejledende varighed, men deltagerne kan afslutte uddannelsen, så snart de har nået uddannelsens mål. Mange uddannelser gennemføres i et "åbent værksted", det vil sige, at der gennemføres flere forskellige uddannelser på samme tid i samme lokale. Det giver mulighed for, at deltagerne løbende kan begynde på en uddannelse, uden de skal vente på, at uddannelsesinstitutionen har samlet et helt hold.

Særlig fokus på flygtninge og indvandrere

Det er en særlig opgave at introducere flygtninge og indvandrere på arbejdsmarkedet, fordi det er en afgørende forudsætning for en vellykket integrationsindsats. Derfor er det et led i regeringens integrationsudspil "På vej mod en ny integrationspolitik", at der skal etableres en mere målrettet indsats for erhvervsrettet uddannelse af flygtninge og indvandrere, ligesom der skal foretages en effektiv vurdering af reelle kompetencer med henblik på, at flygtninge og indvandrere hurtigt kommer ud på arbejdsmarkedet i ordinær beskæftigelse.

Her kan arbejdsmarkedsuddannelserne – både de almindelige uddannelser og de særlige forløb for flygtninge og indvandrere – og AMU's individuelle kompetenceafklaring spille en stor rolle. De særlige forløb for flygtninge og indvandrere kan sammensættes af de arbejdsmarkedsuddannelser

og enkeltfag, der indgår i kompetencebeskrivelserne, herunder bl.a. danskundervisning, og af praktik i virksomheder. Ved at lade uddannelsesindsatsen for flygtninge og indvandrere tage udgangspunkt i de fælles kompetencebeskrivelser sikres det, at indsatsen for alle målgrupper fører frem til præcis de samme kompetencer.

TAMU - et tilbud til unge med særlige vanskeligheder

Også i Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser (TAMU) kan der nu indgå både arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag fra de fælles kompetencebeskrivelser. TAMU er praktisk tilrettelagt uddannelse for unge danskere og indvandrere, der har særlige tilpasningsvanskeligheder og er uden reel tilknytning til arbejdsmarkedet. Det kan være unge med dårlig skolebaggrund og med sociale og personlige problemer, som kommer til udtryk gennem misbrug og kriminalitet.

TAMU giver først og fremmest faglige og arbejdsmæssige kompetencer til de jobområder, uddannelserne retter sig mod. Men der lægges også vægt på, at den enkelte skal lære at indgå i arbejdsmæssige sammenhænge og håndtere det sociale samspil på en arbejdsplads. Det gælder ansvarlighed over for det arbejde, der udføres, tempo og arbejdsrytme, samarbejde med andre og ikke mindst høj mødestabilitet.

Gennem TAMU opnår de fleste af eleverne kompetencer, der er så konkret rettet mod den enkeltes behov og arbejdsmarkedets krav, at de efter gennemført uddannelse får et job eller fortsætter i et videre erhvervsrettet uddannelsesforløb.

Fra styring af input til kvalitetssikring af output

De store fleksibilitetsmuligheder i nye AMU-koncept medfører en yderligere decentralisering af beslutninger til uddannelsesinstitutionerne. I fremtiden bliver det derfor i høj grad uddannelsesinstitutionernes løbende evalueringer

af uddannelsernes output, der skal sikre og videreudvikle uddannelsernes kvalitet og effekt. Samtidig har brugerne behov for, at evalueringerne er synlige og sammenlignelige, så resultaterne kan indgå i brugernes valg af uddannelsesinstitution.

På AMU-området har det siden 2000 været et krav, at uddannelsesinstitutionerne gennemfører sammenlignelige kvalitetsmålinger af de arbejdsmarkedsuddannelser, de gennemfører. Alle deltagere og et repræsentativt udsnit af de virksomheder, hvis medarbejdere har deltaget i uddannelse, evaluerer uddannelsesindsatsen, og resultaterne offentliggøres over internettet.

De fælles kompetencebeskrivelser kan omfatte både arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag, og derfor vil de enkeltfag, der indgår i kompetencebeskrivelserne, nu blive omfattet af den samme kvalitetssikring som arbejdsmarkedsuddannelserne.

Udvidelse af målgruppen, der kan deltage i arbejdsmarkedsuddannelser

Brugerne har længe efterspurgt muligheden for, at medarbejderteams med forskellig uddannelsesbaggrund kan deltage sammen i uddannelse, fx når der indføres ny teknologi eller arbejdsorganisering. Begrundelsen har bl.a. været, at det vil skabe bedre mulighed for en effektiv udnyttelse af uddannelsesindsatsen i det fortsatte arbejde på virksomheden.

Derfor vil medarbejdere, der har en uddannelse, der er højere end erhvervsuddannelsesniveaet, i fremtiden få mulighed for at deltage i arbejdsmarkedsuddannelser. Dermed skabes der samtidig samme vilkår for at deltage i arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag.

Hovedmålgruppen er dog fortsat ufaglærte og faglærte. Det er til denne målgruppe, at uddannelserne udvikles, og det er denne målgruppe, der kan få VEU-godtgørelse. For yderligere-

re at sikre at der ikke sker et utilsigtet skred i deltagerkredsen, er der indført markedsføringsregler, som bl.a. betyder, at uddannelsesinstitutionerne kun må markedsføre uddannelserne i forhold til ufaglærte og faglærte og i forhold til uddannelsernes arbejdsmarkedsrettede formål. Endvidere skal det – senest tre år efter at loven er trådt i kraft – bl.a. undersøges, om uddannelsesbehovene er tilgodeset inden for lovens rammer.

Samlet set fører det nye AMU-koncept til

- Gennemsigtighed og åbenhed i den erhvervsrettede kompetenceudvikling for voksne
- Målretning af uddannelsernes arbejdsmarkedsrelevans
- Brugervenlig fleksibilitet og faglig målretning
- Lokale tilpasningsmuligheder
- Dynamisk udvikling af uddannelsesområdet
- Hovedvægt på kvalitetssikring af output i stedet for inputstyring
- Enkel og hurtig administration
- Måltrettet og effektiv ressourceudnyttelse

II. Øget samspil mellem erhvervsuddannelser og arbejdsmarkedsuddannelser

Overflytningen af AMU til Undervisningsministeriet har ført til en forstærket sammentænkning af arbejdsmarkedsuddannelser og erhvervsuddannelser. Det er først og fremmest kommet til udtryk i de fælles kompetencebeskrivelser, hvor både arbejdsmarkedsuddannelser og udvalgte enkeltfag fra erhvervsuddannelser kan føre frem til de arbejdsmarkedsrelevante kompetencer inden for jobområderne.

Men også udviklingsarbejdet omkring et fælles redskab til kompetenceafklaring og senest udviklingen af erhvervsuddannelse plus (eud+) er blandt de nyere eksempler på samspillet mellem de erhvervsrettede grund-, voksen- og efteruddannelser.

Det hidtidige samspil mellem arbejdsmarkedsuddannelse og erhvervsuddannelse

Vejledningerne til de enkelte erhvervsuddannelser angiver, hvilke arbejdsmarkedsuddannelser der giver merit for et fag eller dele af faget. Omfanget af *meritoverførsel* varierer fra uddannelse til uddannelse, men er størst i de erhvervsuddannelser, der dækker områder, der tidligere udelukkende blev dækket af arbejdsmarkedsuddannelser, fx struktør-, serviceassistent- og industrioperatøruddannelserne.

Grunduddannelse for voksne (GVU) er en særlig vej for voksne, der er fyldt 25 år, til at opnå fuld faglært kompetence i en erhvervsuddannelse eller uddannelsen til faglært land-

mand, uden at have en uddannelsesaftale med en virksomhed. Deltageren i en GUV skal – efter en kompetencevurdering og uddannelsesplan – gennemføre de dele af fx erhvervsuddannelsen, som mangler. De manglende kompetencer kan fx opnås gennem deltagelse i enkeltfag fra erhvervsrettet grunduddannelse eller arbejdsmarkedsuddannelse.

I de fleste erhvervsuddannelser foregår specialiseringen sådan, at den enkelte elev i samarbejde med praktikvirksomheden kan vælge blandt de specialefag, der er defineret i uddannelsesvejledningen – *valgfri specialefag*. I mange uddannelser indgår der arbejdsmarkedsuddannelser i valgmulighederne.

Udover den obligatoriske tid, der i erhvervsuddannelserne er afsat til at gennemføre specialefag, har eleven mulighed for yderligere at vælge op til 4 ugers ekstra undervisning i specialefag – *erhvervsrettet påbygning*. Der er dermed åbnet for, at eleverne i deres uddannelsestid gennemfører arbejdsmarkedsuddannelser i form af valgfri specialefag som led i den faglige specialisering. Det betyder yderligere, at dels bliver udbuddet af de pågældende arbejdsmarkedsuddannelser større og dermed mere fleksibelt for brugerne, dels at eleverne i erhvervsuddannelserne får indblik i deres kommende voksen- og efteruddannelsesmuligheder.

Realkompetencevurdering

AMU-systemet har i en årrække haft Individuel Kompetence Afklaring (IKA), som en del af udbuddet. Formålet med IKA er at afklare ansøgerens kompetencer med henblik på at tilrettelægge et arbejdsmarkedsuddannelsesforløb eller et voksenerhvervsuddannelsesforløb. I forbindelse med udviklingen af GUV-konceptet blev der udviklet Individuel kompetencevurdering (IKV). IKV har til formål at vurdere, om en GUV-ansøger er i stand til at gennemføre den ønskede erhvervsrettede grunduddannelse som GUV-forløb, og efterfølgende at danne grundlag for at udarbejde en individuel uddannelsesplan.

Undervisningsministeriet er langt i arbejdet med at sammentænke disse to rammer for kompetencevurdering til et fælles koncept, der kan rumme begge formål.

Revisionen af erhvervsuddannelsesloven 1. juli 2003 medfører, at alle elever skal realkompetencevurderes ved optagelse på en erhvervsuddannelse med henblik på, at der kan udarbejdes en uddannelsesplan for eleven. Erfaringer fra voksenområdet bruges nu i forbindelse med implementeringen af *realkompetencevurdering i forhold til erhvervsuddannelserne*.

Erhvervsuddannelse plus (eud+)

Samspillet mellem arbejdsmarkedsuddannelser og erhvervsuddannelser er også tænkt ind i eud+, som – i et netop fremsat lovforslag – foreslås som en ny mulighed for at afslutte en erhvervsuddannelse. Eud+ indføres som led i den politiske aftale om fase II “Fornylelse af vekseldannelsesprincippet og nye løsninger i stedet for skolepraktik”.

Ordringen vil indebære, at elever, som har gennemført 1. trin i en trindelt erhvervsuddannelse, kan vende tilbage til skolen for at opnå 2. trin eller eventuelt efterfølgende trin uden at have en uddannelsesaftale (praktikplads). Vilkårene for at vende tilbage er, at eleven er under 25 år og har haft mindst 6 måneders relevant lønnet beskæftigelse på grundlag af trin 1-uddannelsen. Eleven vil få foretaget en realkompetencevurdering på skolen og få opstillet en uddannelsesplan, som angiver skolemoduler, kurser samt eventuelle krav om praktisk-fagligt forløb på skole eller i en virksomhed. Eud+ kan omfatte elementer fra såvel erhvervsuddannelser som arbejdsmarkedsuddannelser.

III. Ændret økonomistyring understøtter AMU-konceptet

'Skatteskrue' afløses af efterspørgselsstyring

Første fase i den samlede reform på voksen- og efteruddannelsesområdet var ændringer i økonomistyringen. Den 'skatteskrue', som tidligere truede arbejdsgiverne, fordi det var muligt at udskrive en ekstraregning, hvis finanslovsrammen – AUF-rammen – blev overskredet, blev afskaffet. Afskaffelsen af 'skatteskrue' var et led i regeringens politik om et generelt skattestop.

Regeringen ønskede samtidig en højere grad af efterspørgselsstyring, så uddannelsesindsatsen bedre afspejler virksomhedernes og medarbejdernes reelle behov. For at fremme efterspørgselsstyringen og for at skabe budgetsikkerhed, blev der indført en række forskellige økonomistyringsredskaber: Deltagerbetaling, tilskuds- og aktivitetslofter og reduceret godtgørelse.

Tidligere var det bestyrelsen for Arbejdsmarkedets UddannelsesFinansiering, der rådgav ministeren om anvendelsen af økonomistyringsredskaberne, men fra juni 2003 er rådgivningen overgået til det nye partsorgan Rådet for Erhvervsrettet Voksen- og Efteruddannelse (REVE), som har afløst AUF-bestyrelsen og Uddannelsesrådet for arbejdsmarkedsuddannelser.

Det er regeringens opfattelse, at det ved at indføre deltagerbetaling på voksen- og efteruddannelsesområdet sikres, at efterspørgslen afspejler arbejdsmarkedets reelle behov. Når

brugerne selv skal bidrage til finansieringen, vil de overveje behovet nøjere, end hvis uddannelserne er gratis. Enkelte særligt prioriterede områder har dog været og vil fortsat være friholdt for deltagerbetaling – først og fremmest for de kortuddannede.

Der har været tilskuds- og aktivitetslofter på en række uddannelsesområder, men i 2003 har lofterne været begrænset til områder, hvor det kunne forudses, at efterspørgslen ville være 'umættelig' og ikke kun målrettet arbejdsmarkedets behov. Det gælder bl.a. områderne IT-uddannelser, generelle uddannelser, almene uddannelser og sproguddannelser.

Med overgangen til det nye AMU-koncept bliver det imidlertid muligt at skelne mellem arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag, der ligger inden for en kompetencebeskrivelse, og dermed er særligt arbejdsmarkedsrelevante, og enkeltfag der ligger uden for.

Regeringen lægger derfor op til, at der ud over den nuværende mulighed for at anvende reduceret godtgørelse tilvejebringes en række supplerende styringsredskaber, herunder at undervisningsministeren – efter rådgivning fra REVE – får hjemmel til i løbet af finansåret at fjerne godtgørelsen til deltagere i bestemte uddannelser. Det kan fx gælde deltagere i de enkeltfag, der ikke er omfattet af kompetencebeskrivelser – bortset fra på særligt prioriterede områder. Dermed målrettes anvendelsen af de samlede bevillinger, og der sker en prioritering af de uddannelser, der indgår i de fælles kompetencebeskrivelser.

Frit optag inden for aftalte rammer

Det kan være vanskeligt at undgå at overskride en fast bevilning på finansloven, hvis det eneste redskab, der benyttes, er deltagerbetaling. Ikke desto mindre er det regeringens hensigt at ophæve loftsstyringen på det erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde.

Baggrunden er, at det nye AMU-koncept yderligere decentraliserer beslutninger til uddannelsesinstitutionerne, herunder beslutningen om hvordan prioriteringen af uddannelsesindsatsen bedst muligt afspejler virksomhedernes og medarbejdernes behov.

Fra 1. januar 2004 indføres en aftalemodel, som giver uddannelsesinstitutionerne frit optag på det samlede erhvervsrettede voksen- og efteruddannelsesområde inden for aftalte rammer. Modellen går ud på, at ministeriet og den enkelte institution aftaler et budgetmål, det vil sige et mål for institutionens økonomiske forbrug i 2004.

Institutionerne kan inden for dette mål tilrettelægge uddannelsesudbuddet helt frit i overensstemmelse med efterspørgslen. Som udgangspunkt er 10 pct. af undervisningstaksterne tilbageholdt og vil blive udbetalt som præmie til de institutioner, der – inden for en vis margin - rammer det aftalte budgetmål ved årets udgang. Institutioner, der overholder aftalen – eventuelt ved at samarbejde med andre institutioner – får således udbetalt 10 pct. mere i tilskud end institutioner, der ikke overholder aftalen.

Succeskriteriet er, at alle institutioner rammer budgetmålet eller rammer det tæt nok til at få udbetalt præmien, herunder en målrettet anvendelse af de samlede midler til arbejds-markedsrelevant voksen- og efteruddannelse.

Nyt takstsystem understøtter det nye AMU-koncept

Undervisningsministeriet har i samarbejde med skoleledere og foreningerne udarbejdet en model for, hvordan takstsystemet kan understøtte de fælles kompetencebeskrivelser.

Takststrukturen tager udgangspunkt i følgende hensyn:

- Takststrukturen skal understøtte skolernes incitament til arbejdsmarkedsrelevant udbud
- Takstfastsættelse skal gøres så administrativ enkel som muligt
- Taksterne skal samlet set afspejle omkostningerne ved at afvikle uddannelserne (ud fra princippet om 'gynger og karruseller')
- Takststrukturen må ikke lægge op til 'kassetænkning'
- Takstsystemet skal understøtte udviklingen og brugen af korte uddannelser
- Takstsystemet skal være nemt at gennemskue og administrere for institutionerne

Den nye takststruktur skelner mellem de arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag, der ligger inden for en kompetencebeskrivelse, og de enkeltfag, der ligger uden for. De enkeltfag der ligger uden for kompetencebeskrivelser vil få en lav takst, men til gengæld vil uddannelsesinstitutionerne i 2004 frit kunne fastsætte deltagerbetalingen. Endvidere understøtter takststrukturen som noget nyt i højere grad udbudet af korte uddannelser.

IV. Ny institutionsstruktur understøtter AMU-konceptet

Større og fagligt bredere institutioner

Anden fase i den samlede reform på voksen- og efteruddannelsesområdet var en ændring af institutionsstrukturen gennem en ny lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse. Regeringen ønskede på samme tid at bevare lokale uddannelsesmiljøer af hensyn til unge og voksne, som har krav på uddannelser i nærmiljøet, og at sikre brede uddannelsesmiljøer i alle regioner med valgmuligheder for unge og voksne.

Med dette udgangspunkt blev der opstillet en række forventninger til institutionerne, som kunne føre frem til forskellige løsninger, men som udgangspunkt tilsammen ville pege i retning af større og fagligt bredere skoler.

Forventninger til institutionerne:

- De skal kunne bære et selvstændigt decentralt ansvar for uddannelsesudbud, uddannelsesudvikling og pædagogisk udvikling.
- De skal kunne bære høje effektiviseringskrav gennem udnyttelse af samkøringsfordele, administrativt, bygningsmæssigt, udstyrmæssigt, opgavefordelingsmæssigt og uddannelsesmæssigt.
- De skal kunne understøtte synergifordele miljømæssigt, fagligt og i den eksterne profilering.

For de tekniske skolers og AMU-centrenes vedkommende blev institutionsfællesskaber mellem AMU-centre og tekniske skoler i samme by – eller i forskellige byer inden for samme region – prioriteret højt. Derfor har der i løbet af 2002 og 2003 været gennemført en omfattende proces i et tæt samspil med Undervisningsministeriet.

Institutionerne har gennemført et analysearbejde om den fremtidige regionale institutionsstruktur i deres område, som har indebåret, at de skulle overveje og begrunde, om det var sammenlægning eller samarbejde, der skulle sættes på. Resultatet af institutionernes analysearbejder forelå i oktober 2002, og som opfølgning på analysearbejderne blev der i løbet af efteråret 2002 og foråret 2003 gennemført en række drøftelser mellem institutionerne og Undervisningsministeriet.

Drøftelserne har resulteret i, at ministeriet har godkendt – eller vil godkende – en række sammenlægninger af AMU-centre eller AMU-centerafdelinger og tekniske skoler. Ændringerne har været mest markante på Sjælland, Bornholm og Lolland Falster, hvor der i dag ikke er selvstændige AMU-centre, mens der fortsat er ét AMU-center på Fyn og 5 AMU-centre i Jylland.

Regeringen lægger vægt på, at der ikke er tale om, at den ene institution opsluger den anden. En ny institution, som opstår ved en fusion af et AMU-center og en teknisk skole, skal bygge på begge institutionsformers stærke sider, således at AMU-profilen tilgodeses.

Samlet er antallet af institutioner for erhvervsrettet uddannelse fra 2002 til 2003 ændret fra 127 til 110 institutioner. Det er dog væsentligt at pointere, at sammenlægningen af institutioner ikke i sig selv betyder, at der nedlægges lokale uddannelsessteder. Disse fortsætter som lokale enheder i den nye institution.

Udbudsplacering af de fælles kompetencebeskrivelser og de tekniske erhvervsuddannelser

Samtidig med realiseringen af den nye institutionsstruktur har Undervisningsministeriet og institutionerne gennemført en udbudsrunde for arbejdsmarkedsuddannelserne i de fælles kompetencebeskrivelser og de tekniske erhvervsuddannelser. Denne udbudsrunde er netop afsluttet, og institutionerne har fået at vide, hvilke arbejdsmarkedsuddannelser og tekniske erhvervsuddannelser de er godkendt til at udbyde fra 1. januar 2004.

Ministeriets afgørelser om udbudsplaceringen er baseret på et skøn, hvor to overordnede og ligeværdige hensyn har været lagt til grund: Sikring af fagligt bæredygtige uddannelsesmiljøer og sikring af et regionalt dækkende udbud under hensyn til efterspørgslen.

Kravet om at sikre et regionalt dækkende udbud vil være forskelligt alt efter, hvilken kompetencebeskrivelse der er tale om. Der er kompetencebeskrivelser, hvor der kun er basis for et, to eller tre udbudssteder, og der er kompetencebeskrivelser, hvor der er basis for flere udbudssteder eller for udbudssteder i alle regioner.

Et regionalt dækkende udbud kan enten tilgodeses ved en selvstændig udbudsgodkendelse til en institution eller ved, at en godkendt institution udlægger undervisning til en institution, der ikke er godkendt, men som har den nødvendige kvalitet i uddannelsesmiljøet.

Det har været en væsentlig forudsætning for udbudsrunderen, at de fælles kompetencebeskrivelser og de tekniske erhvervsuddannelser skulle ses i en sammenhæng. Det har været et bærende hensyn at opnå et geografisk koordineret og forsvarende udbud og en optimal udnyttelse af kapaciteten.

Undervisningsministeriet har derfor ved godkendelserne lagt stor vægt på, at samtlige institutioner i en region har været i dialog om, hvilke godkendelser de hver især ville

søge, så resultatet bliver en hensigtsmæssig arbejdsdeling baseret på hensynet til kvalitet, efterspørgsel og ressourceudnyttelse, og så brugerne har et klart overblik over udbudet af erhvervsrettet grund-, voksen- og efteruddannelse.

Private udbydere

For regeringen har det været meget væsentligt at øge privates mulighed for at varetage undervisningsopgaver i forbindelse med arbejdsmarkedsuddannelser. Private uddannelsessteder kan således enten selvstændigt godkendes til at udbyde arbejdsmarkedsuddannelserne i en fælles kompetencebeskrivelse eller – via aftale med en godkendt udbyder – få udliciteret undervisningsopgaver.

Flere private uddannelsessteder har allerede søgt om godkendelse til fælles kompetencebeskrivelser. Ansøgningerne har primært været koncentreret om transportområdet, men der har også været enkelte ansøgninger inden for IT-området.

De godkendte udbydere kan som hidtil også udlicitere undervisningsopgaver i forbindelse med arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag til fx private uddannelsessteder.

Regeringen ønsker, at udlicitering i størst muligt omfang sker på initiativ af uddannelsesinstitutionerne og de private uddannelsessteder. Institutionerne forpligtes fremover til at have en udliciteringspolitik, som bl.a. omfatter, hvilke undervisningsopgaver det vil være relevant at udlicitere.

Udbuds- og økonomistyringen – ‘Udbuds- politikken’

Godkendelsen til at udbyde arbejdsmarkedsuddannelser gives under forudsætning af, at den enkelte institution eller private udbyder opfylder en række vilkår. Opfyldes vilkårene ikke, kan godkendelsen tilbagekaldes.

Det skal særligt fremhæves, at institutioner, der er godkendt til at udbyde fælles kompetencebeskrivelser, er forpligtet til at imødekomme det lokale og regionale arbejdsmarkeds behov for uddannelsesaktiviteter, der er målrettet ufaglærte og faglærte, inden for de bevillingsmæssige rammer, der er til rådighed.

Derfor indgår det som et led i udbuds- og økonomistyringen, at institutioner – der er godkendt til fælles kompetencebeskrivelser – fra 1. januar 2004 er forpligtet til at udforme en politik for, hvordan institutionen inden for sit budgetmål vil sikre, at arbejdsmarkedets behov i regionen bliver tilgodeset. En sådan 'Udbudspolitik' vil være en betingelse for, at institutionerne kan modtage økonomiske tilskud.

Det er bestyrelsen på den enkelte institution, der beslutter udbudspolitikken på baggrund af et oplæg fra institutionens leder. På denne måde bringes de væsentlige politiske målsætninger i fokus, og lederen forpligtes på politikken i forhold til omverdenen. Hvis der efterfølgende viser sig forhold, som en institution ikke har været opmærksom på eller ikke er herre over, kan den konkrete politik ændres. Men der vil så være et bevidst formuleret grundlag for at drøfte, hvilke ændringer der er behov for.